

El joc de pilota a Xodos

Cebrian, *El Fuster*

POTSER ALGUNS DELS que em llegiu us heu preguntat que feia la gent els dies de festa en un poble com Xodos quan encara no hi havien la televisió, el cinema o les discoteques, un poble què es comunicava amb el món per camins de ferradura o, més recentment, per una carretera de terra fins a Atzeneta. Una d'aquestes diversions eren els jocs entre els quals ocupava un lloc destacat el joc de pilota del qual ara us contaré alguns records que conserve amb afecte i alegria, especialment d'aquelles emocionants i divertides partides de diumentge i de les persones que les jugaven.

Diuen els entesos que la pilota valenciana és un joc i un esport propi dels valencians només des de la invasió napoleònica de la península, perquè abans d'aquests fets es jugava en molts altres indrets d'Europa, es veu tanmateix que a París, on per jugar-se amb la palma de la mà li deien joc de palma (jeu de paume), el jugaven els nobles i per aquest motiu la revolució francesa el va prohibir juntament amb altres «vicis de la noblesa», però per alguna raó desconeguda els valencians no vam fer cas d'aquesta prohibició i el vam seguir jugant, per això en l'actualitat es diu pilota valenciana.

Pilota a llargues

Es jugava a pilota en dos modalitats diferents, a llargues i contra la paret, d'aquestes la més vistosa era la de llargues, què a Xodos es practicava al carrer d'Enmig, perquè era pla i tenia una extensió apropiada a la distància a la que podien llançar la pilota els jugadors. Els espectadors es veien la partida des d'un dels extrems del carrer o des de dins del carrer ficant-se als portals de les cases o traent el cap per les finestres i els balcons.

Abans de començar la partida amb un clarió o un troç d'algepsó marcaven una ratlla al mig creuant el carrer des de la porta del tio Ramon de Vicent fins al pany d'enfront, si fa o no fa al punt central del carrer que quedava així dividit en dues bandes de la mateixa llargària. Es feia el saque des de davant de la ratlla marcada, llançant-se la pilota suaument en direcció a la casa que en la actualitat és de la Tia Dolores però havia de passar per damunt d'una vareta què sobreixia de la paret, una vegada passava la vareta l'altre equip l'

El Dauet. Ajuntament i presó a principis del segle xx. (Foto cedida per Carles de Cebrian)

havia de colpejar per a tornar-la, be de bolea a l'aire o be immediatament després d'haver fet el primer bot en terra, els bots que puguera fer a una finestra o un balcó, o al cap d'un espectador, no comptaven, només comptava el bot que feia a terra. Després de cada joc els equips es canviaven a l'altra part del carrer, de manera que els que havien jugat a la banda del rest en un joc al següent els tocava fer el saque.

Quan es jugava a la modalitat de llargues es comptava per jocs, per a fer un joc calia fer quinze, trenta, val i joc, però si igualaven a val tornaven a iguals a trenta que també deien val i més, així el bàndol que guanyava un joc sempre li treia a l'altre, com a mínim, un avantatge de dos quinze. Açò es pot entendre fàcilment perquè en el tennis, amb lleugeres modificacions, han mantingut aquesta manera de comptar.

Normalment jugaven amb una pilota que en deien de vaqueta, dura i seca, què pesava entre quaranta i quaranta-cinc grams i estava feta amb sis «gallos» de pell de vaca cosits de manera que no es veien els punts per fora. Alguns portaven un guantet que els cobria un tros del palmell de la ma i els permetia subjectar una carta plegada per tal d'evitar que, si s'errava el colp, la pilota deixara una assentada en aquest lloc tan delicat, una assentada era un morat de lenta recuperació què els obligaria a estar sense jugar un parell de setmanes si mes no.

Com he dit abans recorde partides memorables, de vegades jugaven dos per a dos, és a dir, que cadacun dels equips estava format per dos jugadors, però això no era sempre així, també es feien partides de dos per a tres o de tres per a tres. Entre els homens del poble que crec recordar amb més afició i amb traça per a jugar estaven Joaquim el Ferrer, Salvador del tio Arturo, Joan del Saboner, Joan el Fuster, Manuel de Bienvenida, Arturet, Ramonet de Vicent, Odiló de Maria Andreu, Amado, Vicente del tio Sento i altres, però tothom coincideix que el més destacat era José de Lluís sobre tot perquè tenia molt bona esquerra i podia restar els saques arrimat a la paret molt millor que ningú. Per a que funcionaren les partides una figura molt important era el jutge quasi sempre ocupada per Quico Severino, què cantava les faltes i les bones i portava el compte dels quinze i els jocs de la partida.

Val a dir que entre els jugadors hi havien grans rivalitats i eren freqüents, quasi hauríem de dir habituals les disputes per aquest motiu, recorde com després de jugar una pilota difícil o de remuntar un marcador advers, cosa que passava varies vegades cada partida, es quedaven mirant els contraris amb cara de gos dient-los una frase que s'havia posat de moda, «demà m'a-feitaràs». Tot açò formava part de l'espectacle i la diversió de jugadors i espectadors, uns i altres estaven esperant que aplegara el diumenge per a fer la partida o les partides, perquè se'n solia fer més d'una. Sovint es jugava després de missa, però la màxima emoció es concentrava en les partides de diumenge per la vesprada en acabant del rosari què es feia a les quatre, perquè els contrincants es jugaven el berenar a la taverna de Joan del Fuster o a la de Joan d'Andreu, qui perdia pagava, així que el cost del berenar es sumava a la humiliació de la derrota i les dues coses eren ben doloroses. Clar que no li agradava a tothom per igual, tenia entusiastes i detractors, a la casa que rebia les pilotes del saque van acabar ficant unes reixes què en sobreixen més de 10 centímetres de la línia de la paret i encara estan, amb la finalitat de dificultar el joc i tractar que els jugadors buscaren un altre lloc per jugar, perquè mentre estaven les finestres li podien donar varietat al joc però les reixes el feien pràcticament impossible, una pilota en una finestra es pot acabar jugant, amb una reixa ja no es pot jugar quasi mai.

Pilota contra la paret

La modalitat de pilota contra una paret que feia de frontó tenia en canvi més possibilitats de perviure, entre altres coses perquè el frontó era la murada de l'Ajuntament o Casa de la Vila o de «la Sala», però únicament la façana que mira cara a l'Esglesia. Val a dir que a l'espai que hi ha entre el Portal i la Caixa Rural, en l'actualitat ocupat per una font i uns banquetes, hi havien en aquells anys dues cases què feien de murada esquerra i a la part de la dre-

ta hi havia un muret que delimitava com una mena de carrer, per tant, les dues parets i el muret delimitaven el camp de joc què anomenavem el dauet. S'havien deixat de fer partides a llargues però al dauet encara es continuà jugant durant molts anys.

La pilota que utilitzavem per a jugar al dauet estava feta a partir d'una petita boleta de fusta recoberta amb borra i ben embolicada amb fil fins que quedara perfectament esfèrica i finalment coberta i cosida amb pell de badana d'ovella, tampoc no passava de cinquanta grams de pes però no era de vaqueta com la usada per a jugar a llargues, era una miqueta més molla i sobre tot feia un poc més de bot, així que en colpejar a la paret rebotava un poc més que l'altra. Alhora de comptar també era diferent, de manera que no es comptava per jocs si no per «tantos».

La modalitat més freqüent era en partides dos per a dos i a una durada de 16 «tantos», eixa no era tanmateix la més important, la que més ens ha quedat a la memòria és una modalitat que en deiem «l'Orelló», què vol dir una estirada forta d'orella. En aquesta modalitat jugava un contra tots i sempre ens semblava que n'hi havien molts a l'altre bàndol. El que jugava sol tenia sempre el saque i en això estava el seu avantatge perquè el frontó tenia finestres què si es buscaven adequadament la pilota feia mal joc i era més difícil de restar. Quan el sacador feia tres faltes consecutives deiem que quedava «perdonat» de manera que la primera falta que feia a partir d'aquest moment estava penalitzada amb un orelló, és a dir, tots els demás jugadors anaven desfilant i fent-li un estiró d'orella de diferents intensitats i graus de dolor segons qui estirava. En ocasions l'orellut pegava a fugir tot el que li donaven les cames per tal d'evitar el càstig i era perseguit pels carrers del poble. No cal que us diga que sovint guardaves memòria d'aquells que s'havien acarnissat fent-nos l'orelló per si de cas aplegava el dia que li la pogueres tornar.

El final del joc de pilota

Després vingué el futbol, què de mica en mica s'havia anat popularitzant i va anar ocupant aquells moments de diversió i de joc. Anàvem a jugar a la carretera, a l'altra banda de la Font de Baix, a l'estret que anomenem el Canyo, les parets del tall fet a la muntanya per a fer passar la carretera ens servien de límits laterals i evitaven que la pilota se n'anara fora del camp. És cert que tenia els seus inconvenients, com ara que hi havien roques de punta, rípio i cantals, ben desagradables en les caigudes i el que era més greu, desgastadors i desballestadors dels balons, per això prou de temps més tard es va canviar l'estadi, primer al pati de les escoles i després, quan els amos del Prat ens va donar autorització, baixàvem a jugar al Prat de la Vega.

Pilota de vaqueta, pilota de badana i guants (Foto Max Taurus)

Per a constituir cadascun dels equips que havien de jugar dos dels jugadors es posaven encarats i tiraven peuetes fins que el peu d'un d'ells s'acavallava per damunt del peu del contrari, eixe era qui començava a triar de entre el grup dels que ens havíem congregat per a jugar i així alternativament triaven l'un i l'altre fins que cadascun d'ells formava els seu equip.

Els balons, encara que de segona mà, eren de reglament i els compràvem als Lluisos de Vila-real dels que ells anomenaven semi-usats al preu de 70 pesetes per baló, una xifra que estava prou per damunt de les nostres possibilitats així que per tal d'obtenir finançament ens veiem obligats a representar comèdies a la sala de més amunt de l'abadia on hi havia un escenari i cobràvem a pesseta l'entrada. Com aquests ingressos eren insuficients feiem, a més a més, una rifa d'una botella de conyac i una coca feta per les nòvies o les mares, tot plegat ens servia per a vendre tires de 10 números a xavo el número i amb les sobres una subhasta molt divertida, però de tot açò del futbol potser en parlem més un altre dia